

ПУТ ДУШЕ ПОСЛЕ СМРТИ

I z` i ti ja Pr. Vasi l i ja Novog od Oca Justi na Popovi }a
-o mi tarstvi ma-

Митарства су нека врста царинарница, на које наилазе душе умрлих уди улазећи ка престолу Небеског Судије. На митарствима стоје духови зла и траже од сваке душе царину или откуп за грехе које је починила. Та царина, тој откуп састоји се у добрим делима, супротним учињеном греху. Назив: митарства и митари, позајмљен је из историје јеврејске. Код Јевреја митарима су се називала лица, одређена од Римљана за скупљање пореза. При том послу, митари су употребљавали сва могућа средства, само да би што више скупили дажбина. Митари су стојали код нарочитих царинарница, или трошаринских станица, и наплаћивали за преношену робу трошарину. Те трошаринске станице називале су се митнице, митарства. Овај назив хришћански писци су употребили и назвали митарствима она места у ваздуху између земље и неба, на којима зли дуси задржавају душе покојника при њиховом улазу ка Престолу Господњем, истражују њихове грехе, и на тај начин низведу у ад.

Суштина учења о митарствима изражена је у речи светог Кирила Александријског (444.год.): О исходу душе. Тамо се каже: При разлучењу душе наше са телом, стаће пред нас, с једне стране, војска и Силе небеске, с друге власти таме, старешине ваздушних митарстава, изобличитељи наших дела. Угледавши их, душа ће задрхтати и устрептати; и у тој пометености и ужасу она ће тражити себи заштиту у анђела Божијих. Но и примљена од анђела и под њиховим окриљем пролазећи ваздушно пространство и улазећи на висину, она ће наићи на разна митарства која ће јој препречавати пут њен у Царство, заустављати и задржавати њено стремљење ка Царству. На сваком од ових митарстава тражиће се рачуна за посебне грехе Свака страст, сваки грех имаће своје митаре и истјазитеље. При томе ће бити присутне и божанске Силе и збор нечистих духова; и док ће божанске Силе износити врлине душе, дотле ће нечисти дуси изобличавати грехе њене И ако се душа због побожног и богоугодног живота свог покаже достојна награде, узеће је Анђели и она ће неустрашиво полетети к Царству Ако се пак, напротив, покаже да је она проводила живот у нераду и неуздржавању, онда ће она чути онај срашни глас: Нека се узме безбожник, нека не види славе Господње! (Ис. 26,10); тада ће је оставити Анђели Божији и узеће је страшни демони, и душа, везана нераздрешивим узама, строваљује се у тамнице пакла .

ПР. ТЕОДОРА ЦАРИГРАДСКА

Христочежњива монахиња и самопрегорна послушница светог Василија Новог. По смрти јавила се Григорију, ученику св. Василија Новог, и описала му свих двадесет митарстава, кроз која је душа њена прошла после разлучења од тела, док није помоћу молитава св. Василија ушла у вечни покој. Преставила се 30. децембра 940. године. Пут душе по изласку из тела.

Док смо путовали са земље ка небу, сретосе нас најпре ваздушни дуси **првог митарства**. На првом митарству се истражују греси, учињени речима људским, речима празним, бесмисленим, ружним, непромишљеним. И ми одмах застадосмо тамо. И ђаволи изнесе књиге, у којима беху записане све моје речи, које сам изговорила од младости: све што сам ма код проговорила непотребно, и глупо, а нарочито све што сам ма кад ружно говорила, и шале из младости, и смешке, што је уобичајено код младежи. Видех тамо записане све моје луде речи, непристојне разговоре, световне безобразне песме, неумесне усклике, смејања и кикотања. И ђаволи ме оптуживаху због тога, указујући време и места и лица, када сам, где и са ким таште разговоре модила, и речима својим гневела Бога, а нисам то уписивала себи у грех, нити исповедила духовном оцу, нити се кајала. Видећи то, ја сам ћутала као нема, немајући шта да одговорим злим дусима, јер су ме с правом оптуживали. Само сам се чудила у себи, како то они нису заборавили, а прошло је толико година, а ја сам све то давно заборавила, да ми ни касније на ум падало нији. А они ми све то потанко и подробно излагаху као да сам данас то говорила. И ја се присећих да је све то било тако. И док сам ја постиђена ћутала, и уједно дрхтала од страха, свети Анђели који су ме водили изнесе насупрот тим мојим гресима нешто од мојих каснијих добрих дела, недостатак допунише од дара преподобног Василија, оца мог, те ме откупише, и ми кренусмо навише.

И приближисмо се **другом митарству**, митарству за лаж. На њему се истражује свака лажна реч, а нарочито кривоклетства, празна призивања имена Господња, лажна сведочења, неиспуњавања завета датих Богу, нетачно исповедање својих грехова, и друге сличне лажне ствари. Духови овог митарства су љути свирепи, упорни и цепидлаке. Чим нас зауставише, одмах ме стадоше подробно испитивати. И оптужише ме за две ствари: прво, понекад сам слагала у ситницама, а то нисам уписивала себи у грех, и друго, много пута нисам од стида све тачно исповедила пред својим духовним оцем. И због тога зли дуси ликоваху, и хоћаху да ме отму из руку мојих водилаца. Али свети Анђели иставише против тих мојих грехова нешто од мојих добрих дела, а остало надокнадише даром оца мог, и тако ме откупише. И ми несметано кренусмо навише.

Затим стигосмо до **трећег митарства**, које се зове митарство за осуђивање и клевету. Кад нас тамо зауставише, ја увидех како је тежак грех осуђивати ближњега, и како је велико зло другога клеветати, осуђивати, срамотити, грдити и исмевати, и туђем се греху потсмевати а своје грехе не видети. Јер такве опаки иследници опако испитују као антихристе, који су на себе узели улогу Христову, и прогласили себе судијама својих ближњих, док су сами заслужили безбројне осуде. Но, благодаћу Христовом, у мени мало што тамо нађоше. Јер сам се целог живота свог будно чувала да никог не осудим, нити оклеветам, нити да се коме потсмевам, нити кога да грдим. Истина, понекад слушајући друге где осуђују, или клеветају, или се коме потсмеваху, ја обратих извесну пажњу или из необазривости додадох по коју безначајну реч, па се

одмах тргох у себи. Али, и то ми овде од иследника би оцењено као осуђивање и клевета. Но и ту ме свети Анђели откупише даром преподобног Василија, па кренусмо навише.

И дођосмо до **четвртог митарства**, званог митарство за стомакоугађање. И одмах изјурише пред нас ти погани дуси, радујући се као некој добити од нас. Лица ових духова беху страховито одвратна, јер они изражаваху собом сластољубиве чревоугоднике и грозне пијанице. И једни од њих ношаху послужавнике с јелима, други чаше и бокале са пићима. Уствари та јела и та пића беху смрдљив гној и одвратна бљувотина. И прављаху се да су пресити и пијани, и играху уз музику, и све чињаху исмејавајући грешне душе које довођаху на њихово митарство. Ови духови нас опколише као пси, и зауставише. И одмах изнесоше пред мене сва моја преједања, и када тајно једох, и када преко мере и потребе једох, и кад као свиња једох без молитве и не прекрстивши се, и кад за време светих постова једох пре но што је црквеним правилом прописано, и кад што због неуздражавања окусих пре обеда, и кад за трпезом преко мере једох. Исто тако они ми показаше сва моја опијања, износећи ми чаше и бокале из којих сам пила, и број испијених чаша, и говораху ми: толико си чаша попила у то и то време, на тој и тој гозби, са тим и тим људима. А у друго време и на другом месту толико си чаша попила, и опила си се да ниси знала за себе, и повраћала си. А тамо и тамо пила си вина и друга пића, и много си пировала, и уз свирку и музику играла, певала, скакала, и једва су те кући одвели, толико си се била напила. Усто ми показиваху и оне чаше које сам у посне дане ради гостију или ради болешљивости пила, а нисам сматрала за грех, нити сам се кајала, А показиваху ми и оно што сам некад у недељне или празничне дане случајно попила пре свете литургије. Све то и многа моја друга угађања стомаку они ми изношаху, и истраживаху, и радоваху се, као да ме већ имају у својим рукама, жељни да ме у пакао одведу. А ја дрхтах, видећи себе тако окривљену, и немајући чиме да се браним. Но свети Анђели, узевши калико треба од дара преподобног Василија, откупише ме. А ђаволи на то повикаше, и силно се узнемирише, грајећи: Пропаде нам труд, пропаде нам нада! и бацаху по ваздуху хартије на којима беху исписани моји греси. Гледајући то, ја се радовах. И ми кренусмо одатле безбедно.

Путујући тако свети Анђели говораху међу собом: Ваистину велику помоћ ова душа има од угодника Божијег Василија. Да јој његови подвизи и молитве не помажу, она би много пропатила пролазећи ваздушна митарства. А ја се усудих рећи светим Анђелима: Господо моја, изгледа ми да нико од оних што живе на земљи не зна шта овде бива и шта грешну душу чека после смрти. Свети Анђели ми одговорише: Зар о томе не сведочи Свето Писмо које се стално чита по црквама? и зар то не проповедају свештенослужитељи Божији? Али људи, занети земаљским ништаријама, не маре за то, и сматрајући да је уживање свакодневно најједање и пијење, једу сваког дана несито и пију без страха Божијег. Њима је стомак уместа Бога, не помишљају на бидући живат, нити се опамању Светог Писма каје говори: Тешко вама сити сад, јер ћете огладнети; тешко вама који се напијате сад, јер ћете ожеднети! (Лк. 6,25). И они сматрају да је Свето Писмо бајка, и живе безбрижно и разуздано, пирују и веселе се сваки дан, као онај еванђелски багаташ. Но они међу њима, који су милостиви и милосрдни, и чине добра ништима и убогима и невољнима, ти лако добијају од Бога опроштај грехова својих и пролазе митарства без муке, ради милостиње своје, јер Свето Писмо каже: Милостиња избавља од смрти, и

очишћава сваки грех: они који чине милостињу и правду, испуниће се живота (Товит. 12,9). Они пак који се не старају да милостињама очисте грехе сваје, не могу избећи ова испитивања. Њих дограбљују тамналики кнезови митарства, које си видела, и опако их мучећи низводе у пакао, где ће их оковане држати све до Страшног суда Христовог. Но и ти не би могла проћи митарства, да те не откупује дар преподобног Василија.

Тако разговарајући стигосмо до **петог митарства**, митарства за лењост. На њему се истражују сви дани и часови, проведени у нераду, и задржавају готовани, који од туђег труда живе а сами неће да раде, и радници који примају плату а не раде колико треба. Тамо се истјазавају и они који се не старају око слављења Бога и лење се у празничне и недељне дане да иду на јутрење, и на свету литургију, и на друга богослужења. Тамо се испитује чамотиња и нехат, и потанко истражује свачија лењост и нестарање о души својој. И многи се одатле низводе у понор. И мене много тамо испитиваху, и не бих се могла ослободити дуга због грехова те врсте, да мој недостатак не би допуњен даром преподобног Василија. Тако откупуњену, одведоше ме одатле.

И потом наиђосмо на **шесто митарство**, митарство за крађу. На њему нас кратко задржаше. И пошто нешто мало дадосмо, пођосмо. Јер ми не нађоше никакву крађу, осим неких врло ситних које сам у детињству починила из незнања.

Одатле дођосмо на **седмо митарство**, митарства за среброљубље и тврдичлук. Но и њега брзо прођосмо. Јер ме је Господ целог живота штитио: нисам се паштила око многог стицања, нити сам била среброљубљива; била сам задовољна оним што ми је Господ слао; нисам била тврдица, већ сам радо давала невољнима од онога што сам имала.

Идући навише, наиђосмо на **осмо митарство**, митарство за камату. Ту истјазаваху оне што дају новац под интерес, и оне који нечасним начином зарађују, и зеленаше, и оне који туђе присвајају. Тамношњи иследници ме врло брижљиво испиташе, и пошто ништа не нађоше, шкргутаху на ме зубима. А ми кренусмо даље, благодарећи Бога.

Онда стигосмо на **девето митарство**, митарство за неправду. На њему се испитују све неправедне судије, подмитљиве судије, и судије који криве ослобађају а невинне осуђују. Тамо се истражује закидање плата радницима, и лажно мерење при трговању. Уопште, тамо се истражују сваковрсне неправде које су учињене. Но ми, благодаћу Христовом, прођосмо ово митарство без муке, давши нешто мало.

Исто тако и следеће **десето митарство**, митарство за завист, прођосмо не давши ништа, јер никоме никада не позавидех. Иако се тамо истраживаше и нељубав, мржња, недружељубље, ненавист, ипак се милосрђем Христовим обретох невина у свим тим испитивањима. Истина, ђаволи бесно шкргутаху на ме зубима, али се ја не бојих. И ми продужисмо пут радујући се.

На сличан начин прођосмо и **једанаесто митарство** за гордост, на коме надмени духови горде истјазаваху за хвалисавост, високо мишљење о себи, охолост, величање. Тамо се брижљиво испитује и то, да ли је човек указивао дужно поштовање родитељима, оцу и мајци, и властима од Бога постављеним; и ако се огрешо од њих, колико пута и у чему. У опште, испитују се и сва

остала горда дела и таште речи. То митарство ми прођосмо, пошто врло мало одговарасмо, и ја бих слободна.

Затим стигосмо на **дванаесто митарство**, митарство за гнев и јарост. Тамо ваздушни иследници беху свирепи. Али од нас не добише много, а ми одосмо даље радујући се у Госпаду, који штити грешну душу моју молитвама преподобног оца мог светог Василија.

Потом нас сретe **тринаесто митарство**, митарство за злопамћење. На њему немилосрдно истјазаваху оне који у срцу своме држе злобу према ближњем, и оне који враћају зло за зло. Њих одатле злобни духови са великом јарошћу одводе у тартар.¹ Но милосрђе Госпадње и тамо ме заштити, јер нисам била злобна ни према коме, нити сам злопамтила учињене ми пакости, него сам чак и према непријатељима својим била незлобива и волела их калико сам могла, побеђујући зло добрим. И нађе се на том митарству да ништа не дугујем. И због тога тамошњи ђаволи кукаху, јер одлажах слободна из њихових опаких руку.

А ми продужисмо даље веселећи се у Господу. И ја упитих моје водиоце, свете Анђеле: Молим вас, господо моја, реците ми, откуда ове страшне ваздушне власти знају сва зла дела свих људи који живе по целом свету, као и моја, не само она јавно већ и она тајно учињена, тачно знају и изобличавају? На то ми свети Анђели одговорише: Свакоме хришћанину на светом крштењу Бог додељује анђела чувара, који невидљиво чувајући човека, упућује га на свако добро дело и дању и ноћу у све дане живота његова све до самртног часа, и записује сва добра дела његова што учини у овом животу, да би дотични човек добио од Господа милост и вечну награду у царству небеском. Исто тако и кнез таме, желећи да сав род људски одвуче у своју погибао, одређује по једног злог духа свакоме човеку, који стално прати човека, мотри на сва његова зла дела, на која га лукавствима својим и бодри, и скупља све зло што човек учини. Затим све те грехе човекове односи одговарајућим митарствима, где се сваки грех записује те су тако свима ваздушним кнезовима познати сви греси свих људи на целом свету. И кад се душа разлучи од тела, и хита да узиђе на небо к Творцу свом, тада је они нечастивци спречавају, показујући записане грехе њене. И ако душа има више добрих дела него грехова, они је не могу задржати. Пронађу ли пак код ње више грехова него добрих дела, они је задржавају за време, и затварају у тамницу невиђења Бога, и муче је, укодико им сила Божија допушта да је муче, све док та душа молитвама и милостињама својих ближњих не буде искупљена. Ако се пак која душа нађе толико грешна и одвратна Богу, да јој нема наде на спасење, већ је вечна погибао очекује, они је одмах низводе у бездан, где је и њима спремљено место за вечне муке, и тамо је држе до другог даласка Господњег, после кога ће се она са телом својим заједно са њима мучити у паклу огњеном. Знај још и ово: овим путем улазе, и истјазавају се, само они који су вером и светим крштењем просвећени; а неверници, незнабожни идолопоклоници и Сарацени², и сви туђи Богу овамо не долазе. Јер још за живота у телу они су душама својим погребени у аду, и када умиру, ђаволи им одмах без икаквог испитивања узимају душе, као свој властити удео, и низводе их у понор пакла.

¹Тартар је неизмерива провалија, бездан пакла; у тартар никад сунце не завири нити огреје; у њему бесни свирепа, неподношљива хладноћа.

² Сараценима се називало најпре скитачко разбојничко племе арабијских Бедуина; затим су хришћански писци стали називати Сараценима све Арабе и муслимане уопште.

Док ми свети Анђели ово говораху, стигосмо на **четрнаесто митарство**, митарство за убиства. На њему се истражују не само разбојништва, него и свака рана, сваки ударац чим било и где било по леђима или по глави или по врату или по лицу, све се то потанко испитује, и на теразије ставља. Али ми, и тамо мало нешто ставивши, прођосмо добро.

И наиђосмо на **петнаесто митарство**, митарство за чарања, бајања, тровања, и призивања ђавола. Духови на овом митарству беху у обличју гмизаваца, шкорпија, змија, аспида и жаба, да их је било страшно и одвратно гледати. Али, и тамо, благодаћу Господа мог, на мени се ништа не нађе, и ми прођосмо одмах не давши ништа. А они духови се срђаху на мене и викаху: Доћи ћеш на место где се истражује блуд, видећемо да ли ћеш се и тамо извући!

Док смо одатде ишли навигше, ја упитих свете Анђеле који ме вођаху: Господо моја, да ли сви хришћани пролазе ова митарства? И није ли могуће да човек прође овуда без истјазавања и страха који бивају на митарствима? Свети Анђели ми одговорише: Нема другог пута за душе верних што улазе на небо; све оне пролазе овуда, али не бивају све тако истјазане као ти, већ само слични теби грешници, који су непотпуно исповедали своје грехе, стидећи се и скрвајући пред духовним оцем своја срамна дела. А они који истински исповеде сва своја зла дела, и жале и кају се због учињених дела, њима се греси милосрђем Божијим на невидљив начин бришу. И кад таква душа долази овамо, ваздушни иследници отварају своје књиге, али ништа не налазе записано против ње, и не могу да јој учине никакву пакост, нити да је уплаше, и душа радујући се улази к престолу благодати. И да си ти потпуно и истински исповедила све своје грехе, и добила разрешење, не би била овако страшно истјажавана на митарствима. Али теби помаже то, што си давно престала да смртно грешиш, и што си остале многе године свог живота провела у врлинама; но нарочито ти помогаше молитве преподобног оца Василија коме си свим срцем много послужила.

Тако разговарајући стигосмо до **шеснаестог митарства**, митарства за блуд. На њему се истражује свако блудничење, и маштање умом о блуду, и размишљање о блуду, и пристајање у мислима на блуд, и наслађивање блудним помислима, и похотљива питања, и страсни додири. Кнез овог митарства сеђаше на свом престолу, обучен у гадну и смрдљиву одећу, пеном крвавом оквашену, којом се он горђаше као царском порфирам. И мноштво ђавола стајаху пред њим. Они кад ме угледаше да сам стигла тамо, до њих, веома се зачудише. И онда изнесоше записана блудна дела моја, и излобличаваху ме, показујући лица са којима сам грешила у младости својој, и време кад сам грешила дању и ноћу, и места на којима сам који грех учинила. И ја им не могах ништа одговорити, само дрхтах од страха, и стид ме поједе. Тада свети Анђели рекоше ђаволима у одбрану моју: Оставите та давнашња блудна дела; она је остало време свог живота провела подвижнички у чистоти и уздржању. Ђаволи одговорише: Знамо и ми да је она давно престала са грехом, али се није како ваља исповедила пред духовним оцем, нити је од њега добила прописане заповести за откајавање грехова. Зато је наша. А ви: или нам је оставите, или је откупите добрим делима. И положише свети Анђели много од мојих дела, но много више од дара преподобног Василија, те се тако једва избавих љуте беде. Онда продужисмо пут.

Затим стигосмо на **седамнаесто митарство**, митарство за прељубу. Ту се истражују греси супружника, који нису били верни у браку и нису постелу

своју брачну очували неоскрнављеном. Исто тако се ту ислеђују отмице ради блуда, и силовања. Ту гразно истјазавалу и она Богу посвећена лица, која су своју чистоту заветовала Христу, па пала у блуд. На том митарству се и ја показах као велики дужник, и бејаш изобличена као прелубница, и погани дуси и немилосрдни иследници већ беху готови да ме отргну из руку Анеђела и сведу на дно пакла. Али се свети Анеђели много препираше с њима, и изнесе на средину све моје потоње трудове и подвиге, и једва ме откупише, не толико мојим добрим делима колико даром оца мог Василија. Од његовог дара врло много узеше и на теразије положише, и тако моја безакоња надмерише. Онда ме узеше, и ми настависмо пут.

И приближисмо се **осамнаестом митарству**, митарству за содомију. На њему се истражују противприродни греси мушкараца и женскиња, и блуд са ђаволима, и са бесловесним животињама, и родоскрвњење, и друге годости што се тајом врше, које је стидно и споменути. Кнез овога митарства одвратнији је од свих одвратних и гадних демона, сав облепљен смрдљивим гнојем; а такве су и слуге његове. Смрад њихов беше неподношљив, наказност њихова неописива, и јарост и љутина њихова неисказана. Они нас брзо опколише. Али милошћу Господњом ништа такво у мени не нађоше, и постиђени побегоше, а ми радујући се настависмо пут. И рекоше ми свети Анеђели: Видела си, Теодоро, страшна и одвратна митарства за блуд. Знај дакле, да их мало која душа прође без муке, пошто сав свет лежи у злу, саблазни и поганштину, и сви су људи сластољубиви, и мисао је човекова од младости његове наклоњена злу, и једва ко чува себе од блудних нечистота. Мало је оних који умртвљују своје телесне пожуде, зато мало оних који ова митарства пролазе слободно. Велика већина који доведе дођу, овде проподају. Јер опаки иследници блудних дела дограбљују блудне душе и одвлаче их у ад, мучећи их горко. И хвале се кнезови митарства за блуд, говорећи: Ми више од свих дригих митарстава испуњемо пакао својом огњеном родбином! Но ти, Теодоро, благодари Бога што си већ, молитвама твога оца преподобног Василија, прошла та митарства, и одсада више нећеш видети зла ни страха.

После тога стигосмо на **деветнаесто митарство**, митарство јереси. Ту се истражују неправилна учења о вери, одступања од Православног вероисповедања, маловерја, сумње у вери, хуле на светињу, и остало томе слично. То митарство прођосмо без икаквог испитивања, и већ бесмо на дамаку небеских врата. Али нас онда среташе пакосни дуси последњег **двдесетог митарства**, митарства за немилосрђе и тврдоћу срца. Ови иследници беху свирепи; кнез њихов љут, изгледао је мршав и мрзовољан, но од беса дисао је огњем немилосрђа. И ако се неко, који је извршио велике подвиге и постове и молитве и сачувао своју девственост и изнурио тело своје уздржавањем, нађе да је био немилосрдан и нимилостив, њега са овог митарства одмах одвлаче доле и затварају у бездан пакла, где никад милост доживети неће. Но ми благошћу Христовом, прођосмо и то митарство без муке, уз помоћ молитава преподобног Василија, који им од својих добрих дела подари много за моје откупљење.

Избавивши се од горких митарстава, ми се затим с радошћу приближисмо самим вратима небеским. А врата небеска беху као најблиставији кристал, блистала су неисказано, и на њима стајашу сунцолики младићи. Кад видеше да ме Анеђели воде, они се силно обрадоваше што сам се, штићена милосрђем

Божијим, избавила од ваздушних митарстава, и с љубављу нас дочекаше и унутра уведоше.

А шта тамо видех, и шта чух, о чедо Григорије! то се не да описати! Јер видех што око људско не виде, и чух што уво људско никада не чу, и што ниједноме човеку на земљи у срце не дође, таква блага, такве красоте! И бих приведена пред престо Божје неприступне славе, око кога стоје Херувими, Серафими и безброј небесних Војника, који непрестано славе Бога неизрецивим песмама. И павши, поклоних се невидљивом и непознатом Божанству. И запеваше Небеске Силе преслатку песму, прослављајући Божије милосрђе, које греси људски не могу победити. И дође глас од Велељепне Славе, који наређиваше светим Анђелима што ме воде, да ме воде да видим све обитељи Светих, а такође и све муке грешних, па да ме затим упокоје у обитељи блаженог Василија. И свети Анђели ме проведоше свуда, и ја видех многа прекрасна насеља и обитељи, препуне славе и благодати, које је Бог уготовио онима који Га љубе. И моји водиоци ми показиваху посебно обитељи апостолске, и посебно пророчке, посебно мученичке, посебно светитељске, и посебно обитељи сваког чина Светих. А свака обитељ беше неисказане красоте, огромна по ширини и дужини, са многим пресветлим палатама нерукотворним. И свуда се по тим обитељима разлегаше глас радости и весеља духовног, и виђаху се лица ликујућих. И видећи ме, сви се радоваху моме спасењу, и грљаху ме, славећи Господа који ме избави од замки вражијих.

Пошто обиђосмо те обитељи, моји свети водиоци сведоше ме у преисподњу земље, и видех страшне неподношљиве љуте муке у аду, приправљене за грешнике. Показујући ми их, свети Анђели ми говораху: Погледај, Теодоро, од коликих те мука избави Господ молитвама угодника Свог Василија. И слушах тамо јаукање, плач и горко кукање оних у мукама: једни викаху: Тешко нама! Авај, љутих мика! трећи проклињаху дан свога рођења. Но не беше никога да се смилује на њих.

Затим ме изведоше отуда и доведоше у ову обитељ преподобног оца нашег Василија, коју видиш, и упокојише ме овде, рекавши ми: Сада преподобни Василије врши помен на тебе. И мени би јасно, да сам у ово место дошла за четрдесет дана по разлучењу мом од тела³.

Све то преподобна Теодора исприча Григорију у сну и виђењу, и показа му сву красоту те обитељи и духовна богатства, и насладе, и славу, и разноврсне вртове са златолисним и многоградним воћкама, и све весеље духовно што све стече блажени отац Василије многотрудним подвизима својим.

Када се виђење заврши, Григорије се трже од сна, и расанивши се, он се чуђаше и дивљаше ономе што виде и што чу од блажене Теодоре. И уставши изјутра, оде код преподобног Василија да по обичају узме благослов од њега. А он га упита: Чедо Григорије, где си био ове ноћи? А он као ништа не знајући одговори: Одмарах се, оче, на постељи својој. Старац му на то рече: Знаш да си се телом одмарао на постељи, али си духом био на другом месту. Зар си заборавио шта ти све откри Бог ове ноћи у виђењу у сну? Ето, добио си

³ У четрдесети дан по разлучењу душе од тела, по учењу Цркве, завршава се хођење душе по митарствима, изриче јој се временски суд, привремена пресуда, после чега се она настањује или у месту весеља, или у месту мучења, где и борави да Другог даласка Господњег на земљу и коначног Суда Сина Божјег над људима.

оно што си желео: видео си Теодору, и од ње си саме чуо о њој, и био си у мојој обитељи, и размотрио си све што ми је благодаћу Христовом уготовљено за мој мали труд.

Чувши то од преподобнога, Григорије позноде да његов сан није био привиђење већ Божије откривење њему, измољено од Бога молитвама Преподобног Василија. И благодарећи Бога, он се поклони блаженом оцу свом, и овај га поучи колико беше потребно.

Богу нашем слава у све векове. Амин.

РЕЧ О ИСХОДУ ДУШЕ ПРАВЕДНИХ И ГРЕШНИХ

(из списа св. Макарија Александриског)

Једном Свети Макарије Александриски упита Анђеле који су га пратили по пустињи: Пошто је од Светих Отаца предато да се у Цркви врши принос Богу за преминулог у трећи, девети и четрдесети дан, каква онда од тога бива корист по душу покојника? Анђео одговори: Бог није допустио да ишта непотребно и некорисно бива у Његовој Цркви. Јер када у трећи дан бива у Цркви принос, онда душа умрлога добија од чувајућег је Анђела олакшање у тузи коју она осећа због разлучења са телом; добија зато што је за њу извршено у Цркви Божијој славословље и принос, те се у њој рађа блага нада. Јер у току два дана души се дозвољава да заједно са Анђелима који се налазе поред ње хода по земљи где хоће. Отуда душа која љуби тело (телољубива душа) лута понекад око куће у којој се растала са телом, понекад око гроба у коме је тело погребено; и тако проводи два дана као птица тражећи себи гнездо. Добродетелна пак душа хода по оним местима на којима је обично творила правду. У трећи дан Онај који је васкрсао из мртвих наређује да се свака хришћанска душа, по угледу на Његово васкрсење, узнесе на небеса ради поклоњења Богу свих. Стога Црква има добар обичај вршити у трећи дан принос и молитву за душу. После поклоњења Богу, Бог наређује да се покажу души разна и пријатна насеља Светих и лепота Раја. Све то разгледа душа шест дана, дивећи се и прослављајући Творца свега, Бога. А посматрајући све то, она се измењује и заборавља тугу коју је имала боравећи у телу. Али ако је крива за грехе она, при посматрању благовања Светих, почиње туговати и укоравати себе, говорећи: Тешко мени кукавној. А после разгледања у току шест дана свих радости Праведника, Анђели је поново узносе на поклоњење Богу. Стога, добро чини Црква, вршећи у девети дан службе и принос за усопшег. После другог поклоњења, Владика (Господ) свих наређује одвести душу у пакао и показати јој сва тамошња места мучења, разна одељења пакла, и разноврсна мучења нечестивих, у којима налазећи се душе грешника непрестано кукају и шкргућу зубима. По овим разним местима мука, душа се носи тридесет дана, дршћући, да и сама не буде осуђена на затвор у њима. У четрдесети дан душа се опет узноси на поклоњење Богу; и тада већ Судија одређује души место које одговара њој према њеним делима. Стога Црква поступа правилно, чинећи у четрдесети дан помен за преминуле .

СПАСЕЊЕ СА СВИМА СВЕТИМА

Ми се спасавамо само краз све свете тајне и све свете врлине; спасавамо се само **са свима Светима**. Сваки Свтитељ је имао по неку врлину као своју, као

свој рецепт спасења, али се спасавао и са осталима. Јер, није могао бити милостив ако није човекољубив; није могао одржати то милостивотворно расположење, ако се није молио Богу. Човек се спасава саборно у Цркви, са Господом Христом као центром, са Пресветом Богородицом, са свима небеским Анђелима и Арханђелима, са свима Светима. То је Црква све заједно са свима, све саборно. Ми не знамо како се спасавамо. Ми се молимо, или чинимо милостињу, али шта ми знамо колико то доприноси нашем спасењу, то ум човеков не може да обухвати и смести. Шта ми знамо: колико данас Свети Антоније молитвама својим држи васељену. Јер сви се Светитељи моле, они се стално моле Богу за нас. Ко зна колико Светитеља својим молитвама спасавају нас. Човек је бескрајно биће, допуњује се само бескрајним, Божанским, Богочовечанским.

Господе, о Господе, дај ми да себе осећам Тобом; да себе мислим Тобом; да себе водим Тобом; да себе живим Тобом; да себе васкрсавам Тобом.

Архимандрит Јустин

(из књиге На Богочовечанском путу)